

Aleksander Staniszew

Karate w szkołach

Zeszyt Naukowy 1, 16-19

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Karate w szkołach

- KARATE (KARATE-DŌ) jest sztuką walki z Okinawy, podstawą której są określone kata i ich interpretacja nauczone „ręka w rękę”. Karate powstało na Okinawie – największej wyspie Archipelagu Ryukyu i jest wytworem wielowiekowej kultury Okinawczyków. Okinawa Shorin-Ryu Karate (dawna nazwa Shuri Te) jest najstarszym (pierwszym) stylem karate. Jego założycielem był Sokon „Bushi” Matsumura – szef ochrony królów Ryukyu. Najślynniejszym uczniem Matsumury był Anko Itosu, zwany „Geniuszem Karate” (konstruktor kata „Kushanku-Sho”, Passai Sho” i „Pinan”), który ostatecznie ukształtował styl i wprowadził karate do systemu edukacji.

W kwietniu 1901 roku mistrz ANKO ITOSU, rozpoczął proces wprowadzania karate do szkół na Okinawie. Pomagali mu w tym jego dwaj uczniowie – YABU KENTSU i CHOMO HANASHIRO. Proces zatwierdzenia karate jako elementu kultury fizycznej w szkołach zakończył się w roku 1905 i ta data podawana jest oficjalnie jako data wprowadzenia karate do szkół.

Pierwszymi szkołami, do których mistrz Itosu wprowadził karate były: Szkoła Podstawowa w Shuri (kwiecień 1901), Kolegium Nauczycielskie Prefektury Okinawy (listopad 1902) oraz Pierwsza Szkoła Średnia Prefektury Okinawy (kwiecień 1905).

Karate do szkół zostało wprowadzone w oparciu o bazę techniczną jaką stanowiło siedem kata ze stylu Shuri Te (obecna nazwa Okinawa Shorin-Ryu). Były to: „Gojushiho”, „Chinto”, „Kushanku-Dai”, „Kushanku-Sho”, „Passai-Dai”, „Passai-Sho” i „Naihanchi”. Ponieważ były to długie i skomplikowane formy sprawiające duże trudności z wyuczeniem i interpretacją przez uczniów, mistrz Itosu wprowadził udogodnienia techniczne polegające na skonstruowaniu i przeznaczeniu jako element początkowy edukacji szkolnej nowych, krótkich i prostych kata. Podzielił kata Naihanchi na trzy części, czyniąc je symetrycznymi tak, że uczeń, wykonując te kata ćwiczył te same ruchy na prawą i lewą stronę, osiągając tym samym równomierny rozwój ciała. Nowo powstałe formy Naihanchi Shodan, Nidan i Sandan stały się szybko pierwowzorem ćwiczeń izometrycznych w metodyce kształtowania siły w karate. Następnie na bazie starych układów Chanan oraz Kushanku skonstruował pięć prostych kata Pinan, które wyśmienicie spełniały rolę form przejściowych do bardziej skomplikowanych kata. Wiele podstawowych technik zaprezentowano w łatwiejszym formacie niż z kata zaawansowanych, z których pochodzą. Obecnie wszystkie pięć kata Pinan (Shodan, Nidan, Sandan, Yondan, Godan) są najbardziej popularnymi formami karate.

Karate w sposób entuzjastyczny uzyskało aprobatę Władz Edukacyjnych Prefektury Okinawa i stało się wkrótce częścią edukacji z zakresu kultury fizycznej.

Karate posiadało własności użytkowe i doskonale nadawało się jako przedmiot wychowania fizycznego. Poddawani zajęciom lekcyjnym karate uczniowie kształtowali wszystkie cechy motoryczne, ale i równocześnie kształtowali też wysokie morale postrzegane jako ważny czynnik wychowawczy i wreszcie zdobywali podstawowe umiejętności z samoobrony.

Chłopcy i dziewczęta ze Szkoły Podstawowej w Shun

W październiku 1908 roku mistrz Anko Itosu skierował do Władz Edukacyjnych Prefektury Okinawa list, w którym zawarł 10 zasad napisanych z myślą o obowiązkowym nauczaniu karate w szkołach każdego typu. List ten mistrz Itosu zakończył słowami: „(...) uważam, że należy wprowadzić karate jako wiodący element kultury fizycznej do programu szkół podstawowych i dalej. Czyniąc tak, moglibyśmy wychować mężczyzn zdolnych do samodzielnego pokonania nawet dziesięciu przeciwników. Wszyscy studenci Kolegium Nauczycielskiego na Okinawie powinni ćwiczyć karate tak, że kiedy ukończą naukę, to będą mogli uczyć dzieci w szkołach dokładnie tak, jak ja ich nauczam”.

W późniejszych latach za przykładem mistrza Anko Itosu poszli inni mistrzowie z Okinawy tak, że w efekcie karate stało się podstawowym elementem kultury fizycznej oraz budowania systemu wartości¹ wszystkich szkół Prefektury Okinawy. Po rozpowszechnieniu karate z Okinawy na wyspy japońskie, stało się ono bardzo popularne jako element wychowania fizycznego w strukturach uniwersyteckich.

Dzisiaj karate ma stałe miejsce w kulturze fizycznej nie tylko na Okinawie, ale i na całym świecie. Od wprowadzenia przez mistrza Anko Itosu – Shorin-Ryu

---

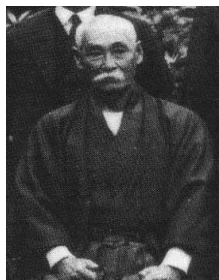
¹Staniszew A., *Lekcja karate*, Wydawca P.S.K., Pińczów 2001.

Karate do szkół minęło już 100 lat. Jak ten styl egzystuje w polskiej szkolnej kulturze fizycznej? Shorin-Ryu ćwiczone jest w Polsce już prawie 30 lat, a więc jest to styl u nas stabilny, z doświadczoną kadrą instruktorów, z których wielu to nauczyciele wychowania fizycznego. Kontakt młodzieży szkolnej z Shorin-Ryu zazwyczaj jest poprzez kluby sportowe, choć również zdarza się też często, że zajęcia Shorin-Ryu prowadzone są w szkołach w ramach zajęć pozalekcyjnych SKS. Również możliwe jest odrabianie WF jako zamiennika na Karate Shorin-Ryu w niektórych naszych wyższych uczelniach. Studenci AWF wielokrotnie pisali prace magisterskie z Shorin-Ryu Karate. To wszystko dobrze rokuje na przyszłość, a dzięki reformie edukacji zainteresowani karate nauczyciele mogą tworzyć własne autorskie programy z wychowania fizycznego, uwzględniając w nich i Shorin-Ryu, przenosząc tym samym ponad 100-letnie doświadczenie tego stylu w szkołach na polski grunt.

Obecnie, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji Narodowej, Karate jest dyscypliną sportu, która może być prowadzona w ramach zreformowanych zajęć wychowania fizycznego w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach średnich.

Anko Itosu

Chomo Hanashiro

***

Autor niniejszego artykułu, Aleksander Staniszew, posiada wykształcenie wyższe, ukończył AGH w Krakowie, studia doktoranckie International University – Missouri U.S.A., studia podyplomowe na AWF w Poznaniu, WSP w Kielcach i UJ w Krakowie.

Karate uprawia od 1973 roku, aktualnie posiada 7 dan w Okinawa Shorin-Ryu Karate i 6 dan w Okinawa Kobudo. Z zakresu kultury fizycznej posiada tytuły: Profesora Oświaty (wychowanie fizyczne), doktora filozofii sztuk walki, menedżera sportu, menedżera edukacji sportowej, trenera kl. II karate, instruktora sportu Shorin-Ryu Karate, instruktora rekreacji Shorin-Ryu Karate. Wprowadził do Polski Shorin-Ryu Karate oraz Kobudo (1981). Uczestniczył w ponad 60 międzynarodowych szkoleniach (w tym 5 razy na Okinawie). Jest bezpośrednim uczniem okinawskiego mistrza Kenyu Chinena. Pełni funkcje: Prezydenta Polskiej Unii Shorin-Ryu Karate Kobudo, Wiceprezesa Polskiej Federacji Karate – (organizacji powstałej w celu integracji polskiego środowiska karate) oraz Sekretarza Generalnego World Oshu Kai Dento Okinawa Shorin-Ryu Karate Do Kobudo Federation z siedzibą w Yomitan na Okinawie – Japonia. Wykształcił ponad 160 czarnych pasów, autor kilkudziesięciu artykułów w czasopiśmie krajowych i zagranicznych z zakresu

metodyki nauczania i historii karate, autor dwóch książek o karate. Wieloletni współpracownik COS oraz AWF w zakresie kształcenia kadr kultury fizycznej. Prowadził szkolenia z zakresu karate w Belgii, Niemczech, Francji, Węgrzech, Japonii, Kanadzie. Wprowadził Shorin-Ryu Karate do Czech, Irlandii oraz Indii. Jako jeden z niewielu Europejczyków wraz ze swoimi uczniami kilkakrotnie dawał profesjonalne pokazy karate na Okinawie przed największymi autorytetami na świecie tej sztuki walki. Za zasługi w rozwijaniu karate nagrodzony przez Światowy Komitet Karate pod przewodnictwem Gubernatora Prefektury Okinawa (1997), przez Prezydenta RP Srebrnym Krzyżem Zasługi (2002), przez Polski Komitet Olimpijski – Brązowym Medalem za Zasługi dla Polskiego Ruchu Olimpijskiego oraz Pierwszym Honorowym Tytułem Osobowości Miasta Pińczowa 2007. W 2009 roku otrzymał z rąk Premiera Donalda Tuska nominację na Honorowego Profesora Oświaty oraz z rąk Marszałka Województwa Świętokrzyskiego pierwszy honorowy tytuł Ambasadora Ziemi Świętokrzyskiej.

Przedruk za zgodą autora z
Magazyn Sztuk Walk „Samuraj” 6(26)/99.

Bibliografia

Staniszew A., *Lekcja karate*, Wydawca P.S.K., Pińczów 2001.